

L'empremta assagística d'Eva Serra

Edicions del 1979 publica una col·lecció d'escrits polítics, biogràfics i historiogràfics d'Eva Serra i Puig (1942-2018), una de les historiadores contemporànies més rellevants dels Països Catalans. Els textos, seleccionats pel també historiador —i diputat de la CUP— Albert Botran, són una mostra de l'aportació vital que Eva Serra va fer amb la seua dimensió intel·lectual i amb el seu compromís polític.

Per Manuel Lillo / @lillousechi
Fotografies de Tina Bagué/Arxiu

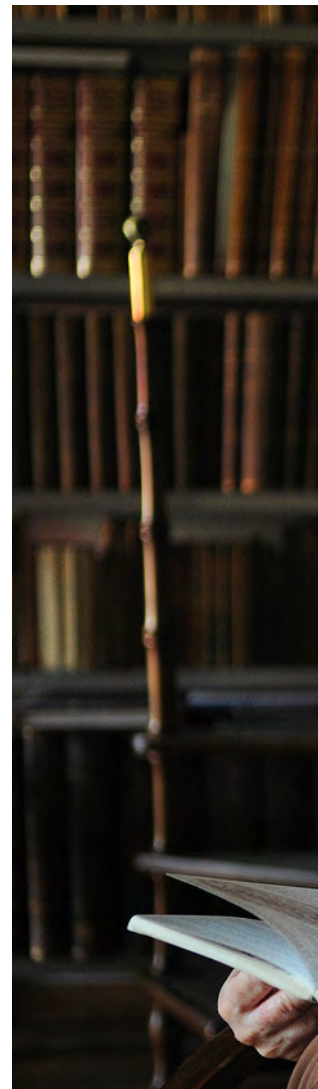
El bagatge acadèmic que va deixar Eva Serra és pràcticament inabastable. Resumir-ho en un llibre de 360 pàgines no era fàcil, però era una necessitat política i cultural. Ara fa dos anys que Eva Serra va faltar després d'una malaltia. La seua trajectòria acadèmica va ser tan intensa com el seu compromís polític. És això el que evidencia *Eva Serra, per la revolució catalana*, el llibre publicat per Edicions del 1979, a cura d'Albert Botran, que exposa les seues aportacions a partir dels seus escrits.

Una de les singularitats amb què va comptar Eva Serra va ser el fet de nàixer al si d'una família clarament vinculada a l'independentisme. El seu pare, el menorquí i també historiador Josep de Calassanç Serra i Ràfols (1902-1971), va ser un dels qui reconstruïren l'Estat Català després dels fets d'octubre del 1934. Amb aquests antecedents familiars era més fàcil que Eva Serra tinguera el marc nacional dels Països Catalans totalment assumit i normalitzat. Un fet que pot semblar intrascendent, però que no acostuma a ser comú.

Serra va impartir classes, fonamentalment, a la Universitat de Barcelona, on va adquirir la condició d'emèrita. La seua especialitat era la Història Moderna i les seues investigacions van permetre la recuperació de documentació que

explicava fets tan destacats en la història del país com ara les revoltes agràries o l'impacte econòmic d'aquest sector durant els anys anteriors i posteriors als decrets de Nova Planta. Les institucions dels Països Catalans prèvies al 1714 també van ser analitzades a fons per Eva Serra, cosa que en va fer possible el coneixement més generalitzat.

La historiadora trobava inseparable el seu ofici de la seua ideologia, sense que això derivara mai en cap conclusió ni raonament que desprestigiaren el seu treball ni les seues aportacions. Més aviat, tot el contrari. Fruit del seu coneixement i de la seua implicació, "l'aportació de l'Eva va ser determinant per tal que l'imaginari" sobre els símbols independentistes, com ara l'estelada o la manifestació cada 11 de setembre al Fossar de les Moreres, "connectés amb les lluites històriques del poble català, especialment de l'època moderna. Podem atribuir a l'Eva la recuperació del crit 'Visca la Terra!', propi de la Revolta dels Segadors, que aplicat al segle XX tenia la virtut de fer confluïr les reivindicacions nacionals, populars i ecologistes en una sola consigna", escriu Albert Botran. "A partir d'aquell moment, la paraula *terra* s'incorporaria al moviment independentista, i això explica el nom d'organitzacions com Terra Lliure o el Moviment de Defensa de la Terra".

Eva Serra va fer classes, fonamentalment, a la Universitat de Barcelona, i en els seus escrits historiogràfics va destacar pel seu rigor a l'hora d'interpretar les singularitats que uneixen els Països Catalans.

Evidentment, un dels molts conceptes en què Serra va aprofundir i teoritzar va ser el de Països Catalans. Tot reconeixent que Joan Fuster (1922-1992) va ser, segons ella, “el descobriment polític del País Valencià” i “no el cultural”, atès que Fuster posava de manifest “la consciència que allí cal un tractament polític”, Serra repassava la tasca de molts historiadors pel que fa al reforçament d'aquesta realitat nacional i, també, el paper que molts altres historiadors van fer a l'hora de desgastar-la, fora o no de manera intencionada.

Així, “en el catalanisme d'Antoni Aulèstia i Pijoan (1848-1908), la identificació del fet català trenca amb el passat de la Corona catalanoaragonesa, i amb aquesta se sacrifiquen els altres territoris d'identitat catalana”, lamentava Serra. I és que “la Corona d'Aragó encara va ser el marc idoni per rescatar el fet català en termes catalano-valenciano-balears dins d'una Espanya formada per diverses *nacionalidades*” a mitjan segle XIX, quan en el mapa polític espanyol encara

es definia l'antiga Corona en termes d'Espanya “incorporada” o “assimilada”. Tot i algunes referències historiogràfiques excepcionals, deia Serra esmentant els casos d'Antoni Rovira i Virgili (1882-1949) o de Ferran Soldevila (1894-1971), “les referències [a la totalitat del país] no passen de ser marginals respecte a la centralitat que ocupa el Principat. Aquest caràcter parcial té com a explicació els límits dels projectes polítics en els quals s'inserien, ja fossin al servei d'un regionalisme liberal o al servei d'un republicanisme més agosarat. Eren crítiques cap a l'Estat espanyol, però sense voluntat de ruptura, la qual cosa enllaça amb els dèficits en la identificació completa del territori nacional i, potser, amb la seva visió més aviat regional de la nació”.

En aquest mateix sentit, a l'hora d'interpretar historiogràficament la nació, Eva Serra trobava més diferències entre la Catalunya Vella i la Nova “que no les que hi ha entre les diferents regions històriques”. La historiadora assenyala-

#Nou Temps

EL PRIMER
SETMANARI
EN CATALÀ

EL NOSTRE,
EL TEU!

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025

→ va el “síntomàtic localisme de Tortosa” com un element “ben significatiu de les dificultats de situar la frontera entre el Principat i el País Valencià”. Serra considerava que no era suficient diferenciar territoris per elements com ara el “lliurecanvisme de la taronja enfront del proteccionisme industrial”, perquè “si hi ha desenvolupaments desiguals i relacions internes presidides per intercanvis desiguals entre comarques desenvolupades i comarques retardatàries, aquest fenomen ja es troba al si del mateix Principat”.

Era una mostra més que, tal com es veu al llibre, “només el convenciment de tenir els Països Catalans com a projecte del nou segle recentment nascut facilitarà i permetrà que els tinguem també presents en la recerca històrica, el pensament i les col·laboracions científiques”. Una dualitat que Eva Serra va assumir a la perfecció.

Per descomptat, al llibre s’analitzen moltes més aportacions d’Eva Serra des de l’àmbit acadèmic. Però no només. Perquè Serra, a més de tot això, va fer

pronòstics encertats, tal com es va poder comprovar posteriorment. Al text “Una memòria personal de postguerra i la transició”, publicat al llibre col·lectiu *Diàlegs per la memòria* i ara recuperat per Edicions del 1979, la historiadora detectava les mancances de la postura transaccionista en el període històric culminat el desembre del 1978 amb la Constitució Espanyola. Ella, que com l’esquerra independentista apostava per la ruptura i distingia entre un horitzó de legalització de partits i un altre que havia de servir per canviar-ho tot, explicava que “érem conscients que si no aprofitàvem aquells moments, de ritme històric ràpid i de crisi de l’Estat, per fer un avanç polític responsable amb els nostres plantejaments i les necessitats del nostre país, ens cauria a sobre una situació adversa, si no irreversible, difícil de capgirar”. Malgrat aquesta consciència, Serra argumentava que l’independentisme, als setanta, no era conscient de la força que tenia i, per tant, no la va saber aprofitar.

Alhora, Albert Botran selecciona textos en què la historiadora explicava com va viure determinats moments i realitats històriques. Per exemple, el fet que l’esquerra independentista fora capaç d’oferir un refugi entre els moviments obrers integrats per immigrants. Serra també analitzava la trajectòria del Front Nacional de Catalunya per explicar l’evolució independentista d’aquest partit que va acabar escindint-se amb el sorgiment del PSAN, que bevia de les lluites anticolonials dels anys seixanta. La historiadora també recordava, per exemple, la gran tancada de Montserrat el desembre de 1970 en solidaritat amb els represaliats bascos de l’època.

La compilació de textos reflecteix no només els records i les anàlisis que Eva Serra feia dels moments històrics que ella mateixa va viure. És un tast, també, de les reflexions d’Eva Serra arran el seu treball acadèmic. Reflexions que dimensionen les seues grans aportacions intel·lectuals, que continuen ben vigents. ●